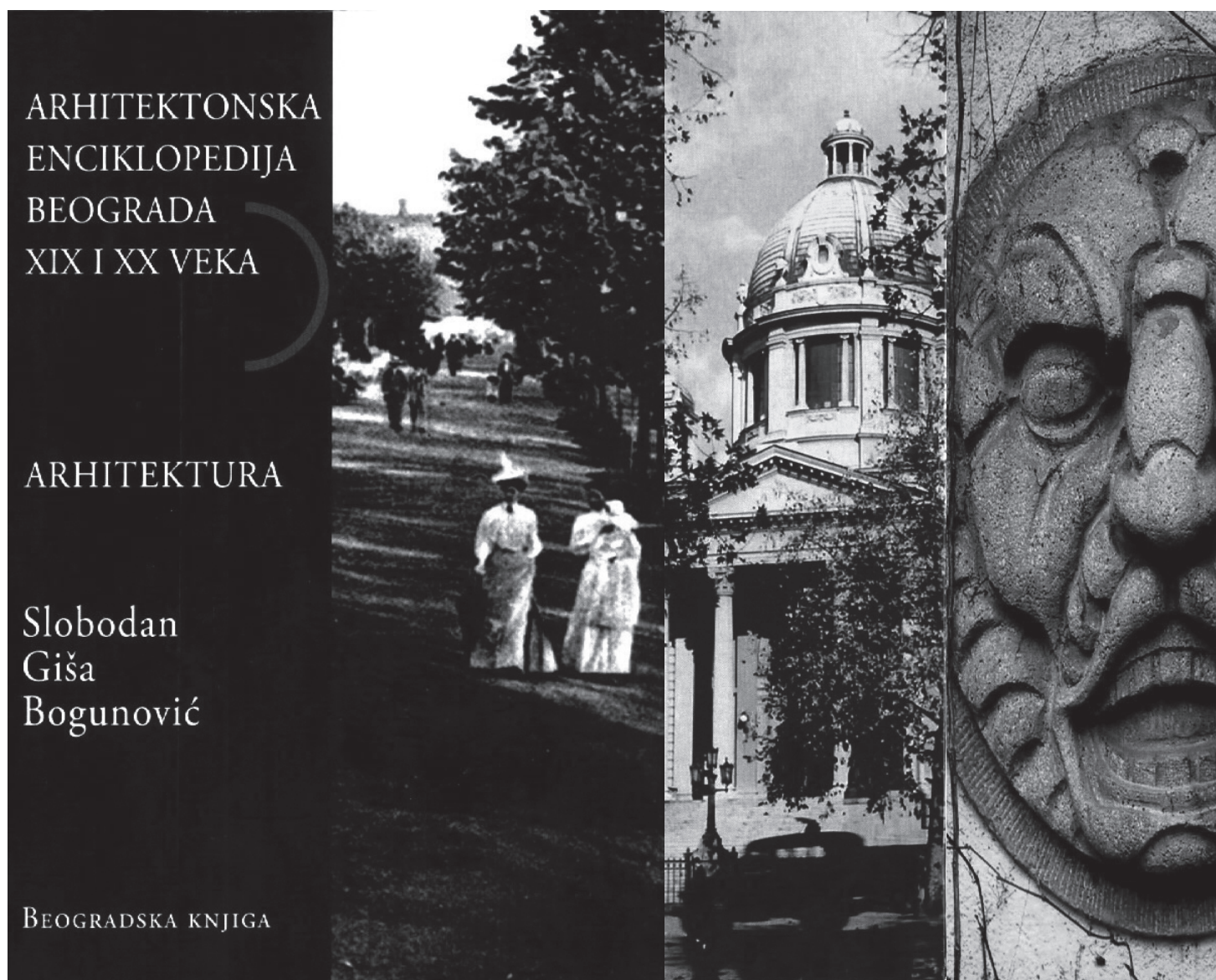


АЛЕКСАНДАР КАДИЈЕВИЋ

СЛОБОЛАН ГИША
БОГУНОВИЋ,
АРХИТЕКТОНСКА
ЕНЦИКЛОПЕДИЈА
БЕОГРАДА XIX И XX
ВЕКА

Разматрања историјског развоја београдске архитектуре недавно су обogaћена тротомном енциклопедијом Слободана Гише Богуновића, филозофа и драматурга из Београда. Посвећена је широком спектру појава које су обележиле престоничко градитељство у деветнаестом и двадесетом веку. Реч је о ауторском подухвату од ширег културног значаја, чији се писани резултат одликује превасходно публицистичко-есејистичким карактером, са сегментима који имају и научну димензију.

Енциклопедија је стварана дуготрајним истраживањем извора и литературе. Иако сличне публикације у иностранству састављају групе експерата за различите архитектонске стилове и епохе, у овом случају тротомно штиво је резултат комплексног индивидуалног напора С. Г. Богуновића, опредељеног да представи и протумачи све феномене унутар предвиђене периодизације. Већ раније примећен по прилозима у архитектонској публицистици овај посвећени аутор годинама се фокусирао на израду исцрпног енциклопедијског приручника, који је, управо због те чињенице, морао бити фактографски потпунији, структурно слојевитији, критериолошки доследнији



и композиционо утемељенији. Недовољних компетенција за толики број градитељских епоха и са историографским искуством ограниченим на тек неколико феномена из историје новије београдске архитектуре, лишен помоћи адекватних сарадника и рецензента, аутор објективно није ни могао да сачини узоран енциклопедијски приручник чији би укупан учинак био знатнији и трајнији.

У предговору енциклопедије Богуновић је детаљно образложио мотиве који су га покренули на акцију, циљајући на угроженост и недовољну проученост новијег престоничког

градитељског наслеђа. Исто тако, ограничења постојећих историографских дискурса подстакла су га на ревизију њиховог термилошког апарата. Напоменуо је да би овај приручник требало прихватити као енциклопедију у слободном смислу, то јест као неконвенционално штиво којим се представљају слојеви новијег београдског градитељства. Свесно заобишавши сведену форму јединица класичних енциклопедијских приручника, појаве је представио подробније, са нагласком на “сликовито приповедање”. Неplодним одступањем од концепта који једна енциклопедија подразумева,

аутор је постулирао противречан, необавезан прелазни дискурс, који у крајњем облику не представља ни праву енциклопедију, а ни повезану, слојевиту историју новије београдске архитектуре.

Први том са насловом “Архитектура” има преваходно топографски карактер. У њему су исцрпно представљена репрезентативна здања, значајни амбијенти, градске четврти, тргови, паркови и друго. Подједнако се осветљавају њихова историјска генеза и архитектонско-урбанистичка проблематика. Аутор је у већини јединица остварио висок степен актуелизације тема које разматра, не наводећи увек релевантне изворе и литературу. У другом тому - “Архитекти”, уз низ нових сазнања, изнео је утемељене процене ауторских опуса, међу којима се посебно истичу прилози о недовољно познатим градитељима. У трећем тому - “Појмови” Богуновић тумачи различите естетичке, техничке и историјске аспекте новијег београдског градитељства, указујући на њихово порекло и проблеме интерпретације.

У отворености дискурса и покушајима интердисциплинарног тумачења огледају се неспорни квалитети Богуновићевог приступа. И на плану фактографије он пружа одређене доприносе, поготово када прилаже резултате сопствених истраживања. Са подједнаким респектом валоризује различите епохе градитељства у Београду, избегавајући некритичко истицање личности и стилова. За историографију архитектуре, односно круг специјализованих тумача, најзанимљивији је и најплоднији том у коме се тумаче појмови. Штета што скромни дизајн ових књига, испуњених недовољно квалитетним илустрацијама, значајно заостаје за Богуновићевом текстуалном обрадом.

Иако је аутор покушао да одабране јединице квантитативно и квалитативно уједначи у енциклопедији су изостали досијеи о низу значајних

стваралаца, као и о многобројним објектима који завређују пажњу. Посебно је занемарен рад страних архитеката у Београду између два светска рата – Експера, Ди Фауста, Гулина, Козинског, Верховскоја, Олејникова, Папкова, а од југословенских Ковачића, Плечника и Сунка. Исто тако, изостао је осврт на рад многобројних српских градитеља. Требало је више пажње посветити (а можда и посебно потпоглавље) неизведеним пројектима од значаја за историју новије архитектуре Београда. Навођење релевантне литературе у напоменама енциклопедијских јединица, као и на списку крајем трећег тома, није довољно доследно, а ни потпуно, јер су изостали многи прилози од неспорног значаја за тумачење обрађених појава. С обзиром да је листа тих радова велика претпостављамо да ће у следећем издању енциклопедије бити приложена.

Имајући у виду ванинституционални карактер овог подухвата не чуди што је издавач за рецензенте изабрао личности које нису меродавне на пољу архитектонске историографије, које су свој углед заслужиле доприносима у другим сферама. Иако се личност архитектке Михајла Митровића издваја по публицистичком доприносу нашој градитељској култури (хронике, колумне, критике, апели, сећања, каталози и промотивне монографије о савременицима), чини се потпуно непримереним да се он појављује у рецензентској улози, јер је једна од важнијих тема ове енциклопедије она у којој се о његовом београдском опусу (с правом) говори исцрпно и афирмативно.

У успешној популаризацији и актуелизацији историјских грађевина српске престонице огледају се главни доприноси ове тротомне енциклопедије, која ће најширој културној јавности служити као користан приручник. Читаоци ће моћи на једном месту да стекну увид у генезу београдске новије архитектуре, као и да се обавесте о проблемима

њеног тумачења. Иако по карактеру уводног обраћања, штетном одступању од традиционалног концепта, избору рецензента, недоследној и нејасној селекцији приказаних појава и одабиру литературе припада неконвенционалној, недовољно плодној публицистичкој грани архитектонске историографије, овај приручник заслужује пажњу и даље употпуњавање.